

9. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak 6. tanácskozását 1972-ben Szófiában tartják. Az előkészítésért, a szervezésért és a lebonyolításért a szófiai "Kiril és Metodij" Nemzeti Könyvtár és Módszertani Osztálya felelős.

A Szófiában tartandó 6. tanácskozást szervező szófiai Kiril és Metodij Nemzeti Könyvtár felkéri a könyvtártudományi és módszertani központokat, hogy a megbeszélésre vonatkozó témajavaslatokat, tárgyalási anyagokat és referátumokat címére 1971 júniusáig juttassák el.

BERECZKY László

Az európai szocialista országok könyvtárépítési és berendezési szakbizottságainak IV. konferenciája

(Budapest, 1970. december 8—13.)

A könyvtárépítési és berendezési kérdések koordinációjával megbízott magyar Könyvtártudományi és Módszertani Központ rendezte a konferenciát, amelyen a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Jugoszláv Szövetségi Szocialista Köztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió vett részt (összesen 23 külföldi és 3 magyar küldött). A jugoszláv és a román résztvevők megfigyelőként voltak jelen.

A szocialista országok könyvtárügyében mutatkozó rohamos fejlődés tette szükségessé, hogy könyvtártudományi és módszertani központjaik kicseréljék egymás között tapasztalataikat. A feladatnak hangsúlyt ad az a körülmény, hogy a könyvtárak építésének és berendezésének terén tapasztalható fejlődés némileg elmaradt a könyvtárak igénybevételének általános növekedésétől, a könyvtárügy általános fejlődésétől, ellátottságától.

Bár épület és berendezés tekintetében elvi szempontból nincs különbség "szocialista" és "kapitalista" könyvtár között s a szocialista országok természetesen fel kívánják használni mindazokat az eredményeket, amelyeket a fejlett tőkés országok (elsősorban az USA, NSzK, Nagybritannia és a skandináv országok) eddig elértek, a szocialista viszonyok között kialakult könyvtári rendszerekben nyilvánvalóan sajátos igények is felmerülnek, s ezeket a szocialista országoknak a könyvtárépületek létrehozásában, programjának készítésében is figyelembe kell venniük.

Mindezek az okok tették szükségessé, hogy a szocialista országok szervezetekben ismerjék meg egymás eredményeit, közösen alakítsanak ki általános irányelveket, normákat, hangolják össze kutató tevékenységüket, s ezen a réven is gyorsítsák és fejlesszék hazájuk könyvtárépítésének és berendezésének színvonalát. A prágai, varsói és a szófiai konferenciák után került sor az elmúlt évben a budapesti konferenciára.

A kezdeti időszakban a nemzetközi konferenciák átfogó általános kérdésekkel foglalkoztak. A szófiai konferencia a nagy és középnagy könyvtárak építésének, berendezésének és felszerelésének kérdését állította munkája középpontjába, érintve a könyvtárak gépesítését is. Már akkor kifejezésre jutott az az óhaj, hogy a következő konferencia az általános kérdések helyett néhány speciális kérdést állítson előtérbe és azt sokoldaluan világítsa és vitassa meg. Ezeket a kérdéseket javasolták: a) a könyvtárépületek hálózata regionális és városépítészeti szempontból, b) az egyetemi könyvtárak építése. A budapesti konferencia nagyjából ezt a tematikát követte.

x

A tanácskozást BIRÓ Vera, a MM Közművelődési Főosztályának vezetője nyitotta meg. Kiemelte, hogy a könyvtár mint objektum Magyarországon sok vonatkozásban előtte jár a lakáskulturának, s ennél fogva az izlés nevelésének is jelentős tényezője; ezért is törekedni kell arra, hogy hazánkban esztétikailag is igen szép könyvtárak épüljenek. Hangsúlyozta, hogy korunkat a dokumentumok termelőinek és fogyasztóinak nagyfokú expanziója jellemzi, ami ugyancsak megköveteli a könyvtárak fejlesztését.

A konferencia első napján szereplő, "A könyvtárépületek hálózata regionális és városépítészeti szempontból" c. témáról elhangzott referátumok:

Zdravko DAFINOV (Bulgária): A különböző típusú könyvtárak nagyságát befolyásoló tényezők. - Stefan DRAGANOV (Bulgária): Néhány összefüggés a nagyváros strukturája és könyvtári hálózata között. - Vszevolod VINOGRADOV (Szovjetunió): Az általános gyűjtőkörű és tudományos könyvtárak építésének jellegzetes sajátosságai, a Szovjetunió lépcsőzetes strukturájában elfoglalt szerepüktől és helyzetüktől függően. - J. OBROSZOV (Szovjetunió): A területi általános ellátást biztosító könyvtárak hálózati strukturája és a hálózati normák megállapításának módszerei a Szovjetunió adottságai között. - Peter GÜNNEL - Hans Jürgen HARTMANN (NDK): Városi nyilvános könyvtárak. (A nyilvános könyvtárak beillesztése a város társadalmi központjába. Nyilvános könyvtár elhelyezése, méretezése és funkcionális kialakítása egy lakóterület társadalmi központjában.)

A referátumokat élénk vita követte. Annak az alapelvnek a tekintetében, hogy egy-egy lakóterület nyilvános könyvtárai, azaz a lakóterületek központi, kerületi és helyi könyvtárai egymást kiegészítő rendszert alkossanak, teljes volt az egyetértés. A konferencia abban is megállapodott, hogy a jövő feladatai közé tartozik a telepítési normák további összehangolása. (A magyar és az NDK-beli normák egységes irányelvek szerinti kialakítására a küldöttek külön megegyezése értelmében még 1971-ben sor kerül.)

A központi városi könyvtár szerepének értelmezése terén azonban lényeges különbség mutatkozott egyfelől a bolgár, a csehszlovák és a szovjet, másfelől a magyar és a német álláspont között. S. DRAGANOV referátuma szerint a nagyváros központi könyvtára nem lehet közművelődési könyvtár, hanem "tudományos jellegű egyetemes könyvtár, amelyet az olvasók egy bizonyos rétegének, nem pedig a tömegolvasónak szántak... Semmi köze sincs a pihenés vagy általános művelődés céljából történő olvasáshoz, hanem kizárólag a tudományt, az ipart és a közigazgatást szolgálja." - Mi viszont a tudományos és a közművelődési könyvtár ilyen megkülönböztetését korszerűtlennek tartjuk (ehelyett az általános és a szakkönyvtár között teszünk határozott különbséget), tehát a városi központi könyvtárat általános tudományos könyvtári szintre kívánjuk fejleszteni, s nem akarunk emellett külön közművelődési könyvtári központot létrehozni. A tudományos és technikai forradalom korszakában általában nem célszerű az olvasókat "tudományos" és "közművelődési" érdeklődésüekre osztani és ezzel a népkönyvtári felfogást tovább konzerválni. Az általános nyilvános könyvtárat a központi könyvtár testesíti meg, amely a város (illetve az általa ellátott régió) területén levő összes kisebb könyvtárat saját részének tekinti.

x

A konferencia második napján "Az egyetemi és a főiskolai könyvtárak építése" témakörben elhangzott referátumok:

Fjodor PASCSENKO (Szovjetunió): Új tendenciák az egyetemi központi könyvtárak munkaszervezetében és tervezésében. - A.B. PAPERNO (Szovjetunió): A könyvtárhálózat strukturájának alakulása a több karból álló felsőoktatási intézményekben. - Johannes SCHILD (NDK): A főiskolai és könyvtári struktúra egysége mint a könyvtárépítés tervezési alapelve. - Boris PROCHAZKA (Csehszlovákia): A Központi Közgazdasági Könyvtár és a Közgazdasági Főiskola könyvtára integrációja egy tájékoztatási központban. - Jerzy WIERZBICKI (Lengyelország): Az olvasói tér és az állomány funkcionális kapcsolata az egyetemi könyvtárakban. - Gerhard SCHWARZ (NDK): A szabványosítási lehetőségek a főiskolai könyvtárak kapacitásának meghatározásában. - Peter PROHL (NDK): Elhelyezési kérdések az egyetemi könyvtárak rekonstrukciója esetén.

Az egyetemi könyvtári olvasótermi férőhelyek kérdéséhez többen hozzászóltak; a vita egyértelmű konkluziója az volt, hogy a legtöbb egyetemi könyvtár működésének legfőbb akadálya a férőhelyhiány. V. VINOGRADOV rámutatott, hogy egységes normákat megállapítani igen körülményes volna, egyelőre az egyes országok saját viszonyaiknak megfelelően állapítsanak meg normákat. I. MUTAFOV (Bulgária) hozzászólásában kiemelte PROCHAZKA előadásából azt a rendkívül fontos kérdést, hogyan lehet összehangolni a könyvtárak integrálását és az információs szolgáltatásokat; lehetőséget lát a területi és a szakági elv összeegyeztetésére.

x

A konferencia harmadik napján az alábbi referátumok kerültek sorra:

E. ŠVECOVÁ (Csehszlovákia): A könyvtári állomány szállításának és raktározásának jelenlegi helyzete. - TOMBOR Tibor: A könyvtári anyagmozgatás tervezése, különös tekintettel az épület sajátosságaira és az üzemelés gazdaságosságára. - Drahoslav GAWRECKI (Csehszlovákia): A könyvtárépítés és berendezés mint szaktárgy (a prágai Károly Egyetemen).

GAWRECKI előadása élénk visszhangot keltett. Nyilvánvalóvá vált, hogy a könyvtárépítés és berendezés kérdésének oktatása a prágai Károly Egyetemet kivéve egyetlen szocialista országban sem szerepel a könyvtárosképzésben. A könyvtári szállítóberendezések kérdésének vitájában F. PASCSENKO külön felhívta a figyelmet TOMBOR Tibornak a referátumot kiegészítő "Könyvtárak gépesített anyagmozgatása" (OMKDK Bp. 1970.) c. munkájára.

Külön felszólalt a harmadik napon a megfigyelőként jelenlévő két küldöttség vezetője. G. POPESCU (Románia) rendkívül hasznosnak minősítette a konferenciát; különösen kívánatosnak tartja a kétoldalu, tapasztalatcsere jellegű nemzetközi kapcsolatok fokozott kiépítését, A. ŠTIPČEVIĆ (Jugoszlávia) a zágrábi nemzeti könyvtár építését hátráltató, az egyetemi könyvtári és a nemzeti könyvtári funkció kettősségéből fakadó problémákat ismertette.

Végül megtárgyalták a résztvevők az együttműködés további programját és megfogalmazták a konferencia határozatait (ezeket ismertetésünk végén teljes szövegükben közöljük).

x

Két tanulmányi kirándulás egészítette ki a konferencia programját. A megnyitása előtti napon a m i s k o l c i Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárának, valamint az e g r i megyei könyvtárnak az épületét tekintették meg a küldöttek. — A konferencia berekesztése után a s z o m b a t - h e l y i megyei könyvtár új épületének ünnepélyes megnyitására vettek részt. Nagy elismeréssel nyilatkoztak az építészetileg, belső berendezés tekintetében és funkcionális szempontból egyaránt sikerült szép könyvtárról, egyöntetű véleményük volt azonban, hogy nagyobbra kellett volna méretezni az épületet. - Részt vettek a megnyitással kapcsolatban rendezett tudományos ülésen is, számos megye és város tanácsi vezetőinek, valamint könyvtárépítési és berendezési kérdésekben szakértő hazai építészeknek és könyvtárosoknak a társaságában. SALLAI István "Könyvtárügyünk fejlődési iránya és a könyvtárépületek" c. vitaindító előadásában rámutatott, hogy csak az a város lehet kulturális központ, amelynek általános nyilvános könyvtára - eddigi közművelődési feladatait is ellátva - általános tudományos könyvtárrá fejlődik, közvetlenül segíteni tudja a termelést, a kutatást és az oktatást; ezt a feladatot kell alapul venni a korszerű könyvtárépületek tervezésénél. - TAKÁCS Miklós ismertette az új megyei könyvtárat, s két építész, HAVASSY Pál és KISS István is tartott előadást. A külföldi küldöttek - s egyúttal az IFLA - nevében J. WIERŻBICKI üdvözölte az ülést. - Budapestre visszatérőben a v e s z p r é m i megyei könyvtár megtekintése zárta le a konferencia résztvevőinek magyarországi programját.

x

A KONFERENCIA HATÁROZATAI

1. Megállapítható, hogy a konferenciára összegyűlt szakemberek együttműködése eredményes volt. Az európai szocialista országok könyvtárépítési, berendezési és felszerelési konferenciái egyre jobb körülmények között dolgoznak, munkájuk egyre termékenyebb. Különösen a viták élénksége szempontjából multa felül ez a konferencia az eddigieket; a vita szervezését azonban a jövőben még javítani kell.
2. Az európai szocialista országok Könyvtárépítési, Berendezési és Felszerelési Koordinációs Központja 1971. január 1-től a következő nemzetközi konferencia befejezéséig a Szovjetunióban működik.
3. Az V. Nemzetközi Könyvtárépítési, Berendezési és Felszerelési Konferencia előkészítő értekezletét 1971 áprilisában Moszkvában tartásuk.

4. Az V. Nemzetközi Konferenciát 1972 május-juniusában Leningrádban tartásuk, üléseinek időtartama legalább 4 nap legyen.

A 2-4.pontban foglaltakat a szovjet küldöttség ideiglenesen elfogadja és jóváhagyásra a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma elé terjeszti.

5. a) Az V. Nemzetközi Könyvtárépítési, Berendezési és Felszerelési Konferencia fő témája "Nagykönyvtárak tervezése és építése" legyen, beleértve a nemzeti könyvtárak, valamint a tároló könyvtárak problémáit.

b) A fő téma 3 altémára tagolódjék:

- nagykönyvtárak építészeti-tervezési munkái;
- nagykönyvtárak belső berendezése;
- nagykönyvtárak gépesítése és automatizálása.

c) Külön téma legyen a könyvtárépítési, berendezési és gépesítési könyvtáros-szakemberek képzése és továbbképzése, különösen ilyen irányú speciálkollégiumok szervezése a felsőoktatási intézményekben folyó könyvtárosképzésben.

d) A fő téma tárgyalása plenáris ülésen, a b) és c) pontokban jelzett témák tárgyalása szekciókban történjék.

6. a) Mindegyik témából jelöljék ki a fő referátum megíróját.

b) A konferencia megkezdése előtt 6 hónappal küldjék be valamennyi referátumot és korreferátumot a Nemzetközi Koordinációs Központnak, hogy a fő referátumok írói felhasználhassák őket a felmerült problémák összegezéséhez. Az idejében be nem küldött referátumokat és korreferátumokat a konferencia munkájában nem veszik figyelembe.

c) A résztvevők 2 hónappal a konferencia előtt kapják meg a referátumok és korreferátumok szövegét.

d) A konferencián a referátumokat és korreferátumokat ne olvassák fel, szerzőik csak röviden foglalják össze tartalmukat.

7. Az V. Nemzetközi Konferenciára hívjanak meg néhány szakembert tőkés országokból, pl. Franciaországból, de különösen Finnországból. Tegyék lehetővé a résztvevők számára, hogy Helsinkiben könyvtárakat és hasonló létesítményeket meglátogathassanak.

8. Kivánatos volna, hogy a Nemzetközi Koordinációs Központ állandó székhelyet kapjon. Mivel azonban erre a közeljövőben nincs lehetőség, az NKK székhelye továbbra is 2 évenként átkerül abba az országba, amely a következő nemzetközi konferenciát rendezi.

9. A Nemzetközi Koordinációs Központ 6 hónaponként adjon ki bulletint az egyes országoknak az illető időszakra vonatkozó beszámolóik alapján. A beszámolók ismertessék az országban ujonnan elkészült fontosabb könyvtárépületeket, terveket, a megfelelő szakirodalom újdonságait stb.

10. a) A konferenciát rendező ország utólag 1 éven belül, gyűjtemény formájában tegye közzé a konferencia anyagát.

b) Ezt a kiadványt minden résztvevő ország nemzeti központja küldje meg saját országában valamennyi intézménynek, amely a konferencián tárgyalt kérdésekkel foglalkozik; emellett ismertesse országa szaksajtójában a konferenciát.

11. A Bolgár Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió képviselői öntsék végleges formába azoknak a kérdéseknek anyagát, amelyeket a könyvtárak elhelyezésére és építésére vonatkozólag az eddigi konferenciák kidolgoztak.

12. A Nemzetközi Koordinációs Központ kezdjen hozzá a könyvtártípusok egyéges terminológiájának kidolgozásához.

13. A koordináció teendőit ellátó magyar fél a Nemzetközi Koordinációs Központ statutumának szövegére vonatkozó javaslatokat összegezte és bulletinben közreadta. A jelen konferencia hivatalos delegátusai a szöveget főhatóságuk elé terjesztik jóváhagyás végett. A statutum az illetékes kormány-szervek jóváhagyásával lép életbe.

SALLAI István

x külföldi hírek x külföldi hírek x külföldi hírek x

A KÖNYVTÁRI ZAJT mérték meg és hasonlították össze egyéb zajokkal a Kent Egyetem (Ohio, USA) könyvtárában. Az egyetemi tornacsarnokban, kosárlabdamerkőzés közben 110, az egyetemi lövöldében 100 decibel a zaj; a légkalapács zaja (3 méterről) 95, az utcai forgalomé 75 decibel. A könyvtár előcsarnokában 70, az új könyvtárépület egyik részlegében 65, a régi épület két részlegében pedig 60, ill. 50 decibelt mértek: egy "csöndes vidéki este" zaja 35 decibel. - Egyes amerikai egyetemi könyvtárak úgy védik kényesebb idegzetű olvasóikat a zajtól, hogy külön "társalgó" és külön "csöndes" olvasótermeket létesítenek. (American Libraries, 1970. 4. sz.)

A KRÓNIKUS HATÁRIDŐ-MULASZTÓK ellen úgy védekezik egy amerikai főiskola könyvtára, hogy a harmadik felszólításban nemcsak a késedelmi díjakat tünteti fel, hanem a

vissza nem hozott könyvek pótlásának a költségeit is - és ha a hallgató két hét alatt nem jelentkezik a könyvekkel és a késedelmi díjakkal, akkor az egész összeggel (a könyvek árával is) megterhelik számláját a főiskola gazdasági hivatalában. Az oktatók számláját az illetékes karhoz küldik. Az ujtítás bevált: az utolsó felszólítást kapott 93 oktató és 75 hallgató közül csak 2 hallgató ellen kellett adimisztrativ intézkedéseket hozni. (American Libraries, 1970. 2. sz.)

GYERMEKKÖNY-TANÁCSADÓT szervezett szülők számára Coventry egyik kerületi könyvtára, hogy helyesen tudják kiválasztani gyermekeik olvasmányait. A könyvtár csekély tagdíj fejében könyvjegyzékeket küld a tanácsadó tagjainak, gyermekkönyvkiállításokat, előadásokat és megbeszéléseket rendez számukra. (LA Youth Librarian Group News, 1970. nov.)